

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite: Lausunto- ja kuulemispyyntö 24.8.2022 Helsingin käräjäoikeudelle

Asia: U 55/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta ("strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet")

Helsingin käräjäoikeuden lausunto

Helsingin käräjäoikeuden mukaan SLAPP-kanteita ei Suomessa ole toistaiseksi ollut vireillä, ja jos niitä alkaisi esiintyä, niitä voitaisiin estää tehokkaasti jo nykyisillä kansallisilla prosessilainsäädännön säännöksillä (oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §). Lähtökohtaisesti Helsingin käräjäoikeus pitää kannatettavana ajatuksena sitä, että tuomioistuimille luodaan keinoja puuttua perusteettomiin kanteisiin ja estää oikeuden väärinkäyttöä niissä tapauksissa, joissa kanteen tavoitteena on muu kuin oikeussuojan saaminen. Ehdotus on omiaan ehkäisemään sitä, ettei kansallisia tuomioistuimia rasiteta lukuisilla ja pitkäkestoisilla perusteettomilla kanteilla. Ehdotus todennäköisesti myös vahvistaa yhteiskunnan tiedonsaantioikeutta.

Ehdotuksessa joudutaan kuitenkin sovittamaan yhteen eri oikeusjärjestelmien erityispiirteitä. Tästä syystä keskeisiä ovat:

- milloin asialla katsotaan olevan rajanylittäviä vaikutuksia,
- ehdotettua menettelyä oikeussuojan käyttämiseksi on pidettävä melko raskaana ja
- miten turvataan kantajan oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi eli turvataan kantajan oikeuteen pääsy ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650 00181 HELSINKI	Porkkalankatu 13 00180 HELSINKI	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi

1.9.2022

Soveltamisalan osalta kysymys on lähinnä artiklasta 4. Kuten ehdotuksessa on todettu suurin osa SLAPP-kanteita koskisi verkossa saatavia julkaisuja, jolloin asianosaisten kotipaikasta riippumatta asialla voisi olla rajanylittäviä vaikutuksia tietyissä tapauksissa. Asianosaisten kotipaikasta riippumatta tämä mahdollistaisi SLAPP-kanteen nostamisen eri valtiossa 4 artiklan 2 kohdan a) tai b) nojalla. Ehdotuksen mukaan näissä kahdessa tilanteessa otetaan huomioon SLAPP-kanteiden erityinen asiayhteys. Ehdotuksessa jää kuitenkin avoimeksi mitä jää tarkoitetaan. Eli jos kahdessa valtiossa on vireillä samanlainen kanne, niin miten näissä asioissa on tarkoitus menetellä. Tämä seikka jää ehdotuksessa avoimeksi.

Artikloissa 5-8 on säännelty menettelytakeita ja artikloissa 9-13 ilmeisen perusteettomien kanteiden hylkäämistä varhaisessa vaiheessa. Selvää lienee, että SLAPP-direktiivin mukaisia oikeussuojakeinoja voidaan vaatia itse pääasian yhteydessä, eikä erillisessä prosessissa. Erityisesti 8 artiklan mukaisen vakuuden asettaminen oikeudenkäyntikulujen ja vahingon varalta ei ole tällä hetkellä mahdollinen Suomessa. Meillä turvaamistoimista säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa. Turvaamistoi mipäätös toimitetaan ulosottoviranomaiselle, joka päätöksen täytäntöön pantaessa määrittelee vakuuden suuruuden (poikkeuksena eurooppalainen tilvarojen turvaamismääräysmenettely). Yleisenä edellytyksenä Suomessa turvaamistoi mipäätöksen myöntämiselle on, että hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrää maksettavaksi ulosottokaaren 2 luvun 2 §:n 1-4 tarkoitetulla ratkaisulla. Artikla 8 antaa tuomioistuimelle mahdollisuuden oma-aloitteisesti vaatia kantajalta vakuutta ennen kuin oikeudenkäyntiä jatketaan, jolloin sen toteuttaminen meillä saattaa aiheuttaa erilaisia lakimuutoksia.

Artikloissa 14-16 on säännökset oikeussuojakeinoista perusteettomia kanteita vastaan. Tältä kohdin erityisen ongelman muodostaa 16 artiklan seuraamukset. Jos perusteettoman kanteen nostaneelle asianosaiselle määrätään ns. varoittava rangaistus, jolla pyritään ennalta ehkäisemään vastaavantyyppisiä kanteita, loukkaa tämä asianosaisten oikeutta saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi (access to Courts). Joissakin rajatapauksia kanteen tulkitseminen perusteettomaksi saattaa olla hyvinkin tulkinnanvarainen ja ongelmallinen. Jos näihin rajatapauksiin liitetään myös ns. varoittava rangaistus, saattaa tämä olla sekä oikeuden saatavuuden että oikeusturvan kannalta olla hyvinkin ongelmallinen.

Lopuksi käräjäoikeus toteaa, että joka tapauksessa direktiiviehdotus aiheuttaa muutostarpeita yleisten tuomioistuinten prosessisäännöksiin. Tämän vuoksi olisi syytä selvittää ennen direktiivin hyväksymistä kuinka laajoista muutoksesta on kyse,

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650 00181 HELSINKI	Porkkalankatu 13 00180 HELSINKI	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi

1.9.2022

jos direktiivin edellyttämät muutokset tehdään omaan kansalliseen prosessisäännökseen.

Kalevi Passila

Osaston johtaja, Helsingin käräjäoikeus

Postiosoite

PL 650
00181 HELSINKI

Käyntiosoite

Porkkalankatu 13
00180 HELSINKI

Puhelin

029 56 44200

Telefax

029 56 44417

Sähköposti

helsinki.ko@oikeus.fi